

Avtal och faktiska löneökningar i kommunal sektor

Under våren har centrala avtal slutits för 1,1 miljoner anställda i kommuner och landsting. Arbetsgivarna representeras av *Sveriges Kommuner och Landsting* (före detta Kommun- och landstingsförbundet) och *Pacta*, arbetsgivarförbundet för kommunalförbund och företag som vill ha kommunala avtal. De tidigare avtalen gick ut den 31 mars och de nya avtalen gäller från och med 1 april till och med den 30 juni 2007, med vissa undantag (se tabell 23).

Avtalen har växlat ner

Förra vårens avtalsförhandlingar i näringslivet hölls i ett svagt arbetsmarknadsläge. Detta bidrog till att de centralt avtalade löneökningarna för 2004–2006 växlade ner med ca 0,4 procentenheter jämfört med föregående avtalsperiod.²⁵ Arbetsmarknadsläget var fortsatt svagt under vårens förhandlingar för kommuner och landsting och nedväxlingen av de centrala avtalen var lika stor som nedväxlingen i näringslivet. En uppskattning baserad på fackförbunden Kommunal och SKTF/ledarna/SSR, vilka var de enda förbund som slöt siffersatta avtal 2001, ger en vägd genomsnittlig nedväxling på 0,4 procentenheter perioden 2005–2006 jämfört med föregående avtalsperiod 2001–2004.²⁶

LO-förbundet Kommunal motsvarar ca 40 procent av alla anställda i kommunal sektor och deras avtal har därför stor betydelse för den genomsnittliga löneökningen. I vårens avtal lades stor fokus på höjningar av lägstanivåer. Lönen för en 19-åring utan specifik yrkesutbildning ska nästa år vara lägst 13 800 kr i månaden medan en person med en ettårig yrkesutbildning ska ha lägst 15 000 kronor i månaden. Den centralt garanterade löneökningen anges i kronor, inte i procent och gäller för kollektivet. Detta innebär att de centralt garanterade löneökningarna senare fördelas i lokala förhandlingar. Däremot har Kommunal som enda fackförbund en

garanterad löneökning för varje individ på 175 kronor per år. Detta innebär att alla medlemmar i Kommunal garanteras 175 kronors löneökning årligen vilket då måste beaktas i den lokala fördelningen av den centralt avtalade löneökningen.

Jämfört med perioden 2001–2004 innebär Kommunals nya avtal en nedväxling med i genomsnitt ca 0,6 procentenheter per år. Jämförelsen innehåller i själva verket två avtal. Det första slöts våren 2001 samtidigt med övriga kommunala fackförbund och innehöll en uppsägningsklausul inför det sista avtalsåret 2004 som Kommunal valde att utnyttja. Förhandlingarna om ett nytt avtal för 2004 pågick under tre månader utan att parterna kom överens, trots medlarinsatser. I slutet av april inledde Kommunal sin strejk och i maj 2003 enades parterna om ett nytt avtal som gick ut 31 mars 2005.

Tabell 23 Avtal 2005 för kommuner och landsting

Fackförbund (antal anslutna medlemmar)	Tidsperiod	Centralt garanterad löneökning för kollektivt
Kommunal (440 000)	1 april 05- 30 juni 07	05: (510 kr) 2,9% ¹ 06: (500 kr) 2,9% ¹
SKTF/ledarna /SSR (140 000)	1 april 05- 30 juni 07	05: 2,2% ² 06: 2,2% ²
Vårdförbundet (87 000)	1 april 05- Tills vidare	2,0 % per år
Läkarförbundet (23 500) Avtalet omfattar en begränsad del av medlemmarna	1 april 05- 30 juni 07	05: 2,0% 06: 2,0%
Lärarnas samverkansråd (200 000)	1 april 05- 30 juni 07	05: 2,0% 06: 2,0%
Akademikeralliansen (45 000)	1 april 01- Tills vidare	Inget angivet löneutrymme

¹ Uppskattningar från Sveriges kommuner och landsting

² Utöver garanterade 2,0 % tillkommer en extra 0,5 % löneökning för löner understigande 18 500 kronor.

Anm. Arbetsgivarparten är Sveriges kommuner och landsting och Pacta, arbetsgivarförbundet för kommunala och privata bolag

Vårens centralt garanterade löneökningar för akademikerförbunden SKTF/ledarna/SSR uppskattas av Sveriges Kommuner och Landsting till 2,2 procent per år. Detta innebär en oförändrad centralt garanterad löneökning jämfört med föregående avtalsperiod.

En sammanvägning av de två diskuterade centrala avtalen, som är de enda där det fanns siffersatta

²⁵ Se fördjupningsrutan ”Avtalsrörelsen 2004” i Lönebildningen-Samhällesekonomiska förutsättningar i Sverige 2004, Konjunkturinstitutet.

²⁶ Avtalsperioderna i kommunal sektor består egentligen av 12 månadersperioder 1 apr-31 mars. För enkelhetens skull räknas avtalen på kalenderår vilket inte påverkar jämförelsen. Med beräkning på kalenderår tog föregående avtal slut den 31 dec 2004 och det nya består av två tolv månadersperioder tom 31 dec 2006.

avtal 2001, resulterar i en nedväxling med 0,4 procentenheter, en nedväxling som alltså är lika stor som den i näringslivets avtal 2004.

De centrala avtalens betydelse för löneutvecklingen

I Konjunkturinstitutets Lönebildningsrapporten 2004 prognostiserades de centralt avtalade löneökningarna för kommunal sektor till i genomsnitt 2,3 procent per år och en faktisk löneökning på 4,0 procent per år 2005 och 2006.²⁷ Den samhälls-ekonomiskt rekommenderade faktiska löneökningstakten för kommunal sektor bedömdes i rapporten vara 3,7 procent. Avtalsprognosen byggde till en del på avtal som samma vår slutits för industrin och som uppskattades till just 2,3 procent per år till och med den 31 mars 2007.

Vid en beräkning av de genomsnittliga centralt avtalade löneökningarna för 2005 och 2006 i kommunal sektor exkluderas Akademikeralliansen då de inte har någon siffersatt central garanti, samt Läkarförbundet där den garanterade löneökningen endast omfattar en begränsad andel av medlemmarna. Där till exkluderas tjänstemän som är anställda i kommuner och landsting och som omfattas av centralt slutna avtal, men som inte är fackligt anslutna. Resterande underlag motsvarar ca 80 procent av lönesumman i kommunal sektor. Beräkningen baserad på dessa 80 procent ger en centralt avtalad öknings-takt på 2,4 procent per år för 2005 och 2006, dvs. en tiondel högre än prognosen i Lönebildningsrapporten.²⁸

Det är svårt att bedöma hur de centrala avtalena påverkar de lokala avtalena samt den faktiska genomsnittliga lönen. Utöver de löneökningar som avtalas mellan parterna lokalt tillkommer vissa andra lönejusteringar samt strukturförändringar, t.ex. ändrad ålderssammansättning, utbildningssammansättning och bolagsform.²⁹ Någon officiell sammanställning av lokalt avtalade löneökningar för hela den kommunala sektorn finns inte heller att tillgå. Statistik

²⁷ Se fördjupningsrutan ”Konjunkturinstitutets rekommendationer inför avtalsrörelsen 2005” i Lönebildningen-Samhälls-ekonomiska förutsättningar i Sverige 2004, Konjunkturinstitutet

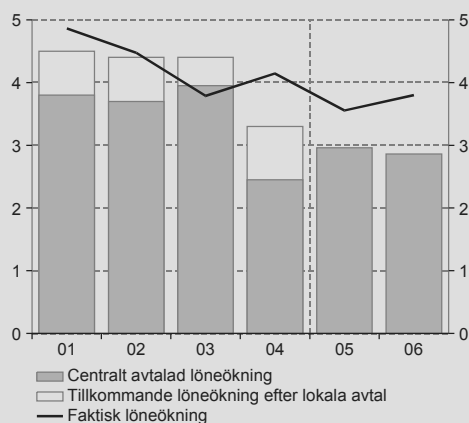
²⁸ De sammanvägda avtalsberäkningarna baseras på lönesummevikter, ej på antalet medlemmar i förbunden.

²⁹ För en diskussion av centrala avtal och faktiska löneökningar hänvisas till Friberg K och Uddén Sonnegård E, ”Förändrad lönebildning i en förändrad omvärld?”, Penning och Valutapolitik 1/2001, Sveriges Riksbank.

över genomsnittliga avtalade löneökningar som fackförbundet Kommunal redovisar för sina medlemmar kan dock ge en viss indikation även om den studerade tidsperioden är kort och Kommunal inte representerar hela den kommunala sektorn.

För perioden 2001–2003 var summan av de centralt avtalade och de lokalt tillkommande löneökningarna i stort sett konstant även om de centrala avtalena varierade något (se diagram 124).

Diagram 124 Genomsnittligt centralt och lokalt avtalade löneökningar för medlemmar i fackförbundet Kommunal Arlig procentuell förändring

Anm. De centrala avtalade löneökningarna 2005 och 2006 uppskattade

Källa: Kommunal, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet

Den förhållandevis låga centralt avtalade löneökningen 2004 fick inte fullständigt genomslag på den totalt avtalade löneökningen då den delvis kompen-serades av en något högre tillkommande lokalt avtalad löneökning. Under perioden 2001–2004 har lönerna för medlemmarna i Kommunal ökat med i genomsnitt 4,2 procent per år samtidigt som löne-ökningen i den kommunala sektorn i genomsnitt varit 4,3 procent per år.

Nedväxlingen av Kommunals centrala avtal samt den fortsatt svaga arbetsmarknaden talar för en mer dämpad löneökningstakt i kommunal sektor de närmaste åren jämfört med föregående avtalsperiod. Det förbättrade ekonomiska läget i kommuner och landsting inklusive ökade statsbidrag till kommunerna verkar i motsatt riktning.

Sammantaget bedöms lönerna i kommunal sektor öka med 3,6 procent i år och 3,8 procent 2006, dvs. lägre än de 4,0 procent som prognostiserades i den senaste Lönebildningsrapporten och långsam-mare än genomsnittet 2001–2004. Samtidigt är det en högre löneökningstakt än i näringslivet 2005 och 2006. År 2007 är det dags för en ny avtalsrunda för såväl näringsliv som för kommunal sektor.